

Írta: Bánfalvy Mária

„Híd egy törődő társadalom felé”

Bergen, Norvégia. A legszebb színtér egy konferenciához, amelyet komoly elméletalkotó tudósok hangja helyett gyerekkacagás, szaladgálás és gögicselés töltött be. Senki nem vette rossznéven, senki nem szólította meg a rosszalkodókat. Szokatlan közjáték ez egy konferencián, különösen nekünk kelet-közép-európaiaknak. Különös az emberség és a lazaság ilyen megnyilvánulása nekünk, akik dolgainkat csak komolykodva tudjuk tenni és a könnyedséget komolytalannak tartjuk.

Hidépítés címmel 95. július 25-29-ig nevelt és saját gyermekekkel résztvevő családok és szakemberek számára szerveződött *Konferencia* megmutatta: lazán is lehet komolyan dolgozni. Hazánkban a 14 gyermekkel élő nevelőszülő Csipák Péterné és e cikk írója szakemberként vett részt. A lengyelek már jártasabbak voltak és néhány gyermeket is kivittek. Nem tudni, a finn család hat nevelt gyermekének ki fizethette a részvételi díját. A konferencia mérhetetlenül gazdag programját, amelyet úgy állított össze a gondos szervezőség, hogy ha nem is vesz részt minden család minden nap, találjon naponta olyat, amit szívesen meghallgat, megnéz. A szervezők tapintatát és figyelmét bizonyítja, hogy a legkomolyabb előadások között kultúrműsorok oldották fel a komolyságot és keltették fel a gyermekrésztvevők érdeklődését is.

A gyermekek maguk nemcsak hallgatói voltak az előadásoknak és résztvevői a szervezett gyermek és fiatalok programjainak, hanem – ahogy az ma már szokás hasonló nyugat-európai rendezvényeken – tevékeny résztvevői is a párhuzamosan futó fiatalok konferenciájának, ahol a saját sorsukról és helyzetükről tanácskoztak egymás között – elvégre az ő életükről volt szó. Plenáris ülések négy napon keresztül délelőtt és délután, majd fél öttől hatig workshopok – a bőség zavara, 113 workshop felnőtteknek, plusz a fiataloké, plusz a „világ aréna” találkozó a világ országai között – és egy napba csak egy műhely fér bele.

A program tematikusan felépített, minden nap egy új téma. Az első nap: „Híd egy törődő társadalomhoz.” Az Egyesült Államok nevelőrendszerének történetén keresztül megtudhatjuk, hogy bár a nevelőszülőség a kiterjedt családban, illetve a szűkebb közösségben maradt, az állam az 1850-es első ügynökség megalakulása óta egyre inkább belép a rászoruló gyermekek nevelésébe. Ma a kérdés az állam és nevelőszülők között az, hogy ki, hogyan és miért felelős, csak a gyerekkel kell-e törődni, vagy a szülőkkel is, hogy a gyerek személyiségét tiszteletben tartva neveljék, vagy azzá akarják-e nevelni, ami szerintük az állam/társadalom érdeke. Majd egy későbbi előadás a csodálatos Sami Bandáktól, akinek világszerte sikeres üzletei vannak, de legnagyobb sikerének azt tartja, hogy a privát szektorban önkéntesekkel megszervezte a „Coming Together” Alapítványt, amely 18. évüket betöltött, nevelői rendszerben felnőtt gyermekeknek próbál munkát, továbbtanulási lehetőséget találni. Mert az állami gondoskodás az Államokban is csak a 18. évig terjed, azon túl a fiatalnak magának kell megállni a lábán, munkát és lakást találni, ami ott még a képzett családi háttérrel rendelkező fiataloknak is nehéz. A volt nevelt fiatalok így többnyire az utcán végzik. A nevelőszülői rendszer hiányosságai többször szóba kerültek különböző beszélgetések alatt szociális munkások, nevelőszülők között. Angliában 16 évesen elengedi a rendszer a fiatalot, gyakorlatilag a helyi önkormányzatok akaratára és pénzére bízva a lakhatását. Sem

Hollandiában, sem Angliában nincs hivatásos nevelőszülői rendszer, csak a gyermekkel kapcsolatos költségeket téríti az állam, nincs pénz másra, mondják. Óhatatlanul kínálkozik az összehasonlítás: a mi rendszerünk néhány eleme, a formálódó hivatásos nevelőszülői hálózat előremutató, vagy a ló másik oldala? Angliában nem szeretik a képzett nevelőszülőket, hangzott el egy workshopon, a nevelőszülő legyen ugyanolyan képzett vagy képzetlen, mint normál családban. A nyugati országokban intézményes gondoskodásról szinte nem esik szó, már régen felismerték, hogy a gyermek helye – ha a családtól távol kényszerül eltölteni a felnövekedéshez szükséges időt – családban kell legyen, és nem intézményben.

Plenáris előadás és kerekasztal foglalkozott azokkal a technikákkal, amelyek közrejátszhatnak a gyermekkor problémáinak a Közzel történő megismertetésében, a Köz megnyerésében, és egy, a gyermekhez való pozitívabb attitűdnek a kialakításában.

Különös szerep jut ebben a helyzetben a médiáknak, mert a gyermek a média számára nemcsak fogyasztó, de üzleti alany is, célpont is.

A következő téma a kapcsolatot járta körbe a két család között. Kulcsszóként hangzott el újra és újra a partnerkapcsolat. A partneri kapcsolatban minden érintett fél: szülő, nevelőszülő, gyermek, szociális munkás hallathatja hangját, azért, hogy a gyermek érdekében a legjobb döntést hozzák, és ezt a döntést minden félnek lehetősége legyen befolyásolni. A délutáni workshopon a gyám szerepével foglalkozó angol szakember elmondta, hogy a gyermek érdekében történő minden véleményt az érintettek: gyám, ügyvédek, szülő írásba foglal, egymás között köröztetnek és közös egyeztetés után alakul ki a gyermek sorsára vonatkozó végső döntés. (A gyám Angliában független szakember, nem tartozik a hivatalhoz, de fizetését a helyi közösségek önkormányzataitól az elvégzett munka precíz adminisztrálása után kapja. Szerződését háromévenként újítják meg, tehát igen érdekelt abban, hogy a gyermek érdekében mindenki számára megfelelő munkát végezzen.)

A gyermeknek joga van a saját múltjához, a vérszerinti családjához, hiszen életét nem akkor kezdte, amikor a nevelőcsaládba került. Ahogy egy workshopban egy fiatal megfogalmazta, a gyermek számára ez nem is olyan könnyű, mert a nevelőszülő annyi szeretet és törődést ad, hogy nem akarnak fájdalmat okozni neki. A fiatalok csoportja dramatizált játékban mutatta be vívódását a két család között.

Különösen hangsúlyos volt a biológiai szülő szerepének átértékelése, hogyan lehet a szülőt a gyerekkel kapcsolatos döntésekbe bevonni, illetve a gyermek fejlődése érdekében a kapcsolatot fenntartani. Esettanulmány mutatta be, hogy hogyan lehet a nevelőszülői szerep rossz értelmezésével, a szociális munkás hibás szerepfelfogásával az érdeklődő vérszerinti szülőt kizárni a gyermek életéből, teljesen érdektelenné tenni gyermeke sorsa iránt.

Ahogy a norvég gyermekek és fiatalok ügyeit képviselő ombudsman elmondta, az alapkérdés nem az, hogy a gyermeket otthonról elmozdítsák, hanem az, hogy a szülőket tegyék jobb szülőkké ahhoz, hogy a gyermek otthon maradhasson. Nem új családot a-karnak adni a gyermeknek egy nevelőszülővel, hanem egy kiterjedt családot.

A délutáni műhelyben nagy sikere volt a magyar nevelőszülőnek, amikor a gyakorlatok során számára nagyon kézenfekvő, mert a gyakorlatban kipróbált módszert ajánlott a két szülő közötti kapcsolattartásra. Gyakorlat, hogy a gyermekkel történő kapcsolattartás a szociális munkáson keresztül történik, a szexuálisan molesztált gyermekek esetében mindig. A nevelt gyermekek száma országonként különböző, de meghatározott számú, kivéve ha testvéreket nevel együtt a család.

Szexuális bántalmazás: döbbenetes és sokkoló videó a workshopban egy már szindrómaként felismert és gyógyított bántalmazásról. Reaktive „Attachment disorder” –

súlyosan bántalmazott, gyűlölettel teli gyermekek. Milyen keveset tudunk mi a gyermekeinkről, és milyen keveset tudunk a gyermeki bántalmazásokról.

Keveset tudunk a gyermeki (és egyéb) kapcsolatainkról is. Ennek fejlesztéséhez segített hozzá Maria Aarts videója, aki előadásában és a műhelymunkában azt mutatta be, hogy a szülő hogyan segítheti a kommunikációnak, a kapcsolat alapkövének kialakulását. Azoknál, akiknél a kapcsolat építőkövei sérültek, nem fejlődtek ki, hogyan segíthető ez a nevelőszülő által.

Végül az utolsó nap: *Jövőt építeni a nevelt gyermekek számára*. A már említett példa az összefogásra a társadalom professzionális és önkéntes tagjai között azért, hogy a fiatalok kikerülve a nevelésből továbbléphessenek a munkában és az életben. Egy példa Finnországban: a fiatal a családban maradhat továbbra is, ha akar, a családdal való megegyezés szerint pénzben vagy munkában fizethet az ott lakásért. A kérdésre, hogy hogyan építsük a fiatalok függetlenségét, ehhez a legtöbb segítséget a fiataloktól maguktól kaphatjuk, ők tudják legjobban megfogalmazni szükségleteiket és a segítséget, amire szükségük van.

A gyermekpszichológus előadásából még egyszer visszaköszönnek a nevelőszülőktől már hallott fogalmak. A gyermekeknek szükségük van a folyamatos önkép-építésre, a gyermekek hajlíthatatlanul törekszenek a félreérthetetlen világosságra, vagyis a tiszta kommunikációra, szükségük van kontrollra a felnőttek részéről, van képességük és kapacitásuk arra, hogy megítéljék mi számukra a jó és rossz megoldás.

És végül a kérdés: van-e a nevelő törődésnek, nevelőszülői nevelésnek jövője?

A 18. század óta, mióta Hamburgban egy egyházi előljáró megfogalmazta, merül fel kérdésként, hogy vajon az intézményes bentlakás vagy nevelőszülői gondozás a jobb. Senki nem vonja kétségbe az intézményes gondozás szükségességét néhány gyermek számára, de senki nem vonja kétségbe a gyermekek gondozását a családi rendszerhez legjobban hasonló körülmények között – hangzik el.

A jövőt tekintve a törődésnek a minőségi aspektusai kerülnek a figyelem középpontjába, aminek szemléletben változnia kell. Mióta a gyermekelhelyezés a bíróságok feladata, a nevelőcsaládok, ha segítséget kérnek, akkor úgy ítélik meg őket, mint akik kudarcot vallottak. A vérszerinti szülők bevonása a gyermeknevelésbe fontossá vált. A gyermek integrációja mind a nevelőcsaládba, mind a vérszerinti családba létkérdés. A nevelő törődés minősége attól függ, hogyan tudunk lojálisak lenni mind a kiterjedt családdal (nevelő család), mind a vérszerinti családdal. A fejlődés útja, hogy mi, szakemberek értsük és tudjuk megújítani gyakorlatunkat, módszereinket.